
FEJEZETEK KÖZÉP-, KELET- ÉS DÉLKELET-EURÓPA TÖRTÉNETÉBŐL

Ki volt Kádár János? Az első olasz tanulmánykötet Kádárról

A *Ki volt Kádár János?* című kötet a 2012. június 7-én és 8-án megrendezett trieszti konferencia előadásait tartalmazza. A nívós konferenciasorozat folyamán tizenhárom előadáson vehettek részt az érdeklődők, a címben megadott kérdésre a meghívott szakemberek a legkülönbözőbb módokon keresték a választ, előadásaikkal új megvilágításba helyezve a Kádár János személyéről alkotott képet. Ahogy a kötet hátlapján is olvashatjuk; politikai, történelmi, irodalmi és filmművészeti kontextusban is vizsgálták a Kádár-kort, ideológiai és politikai előítéletektől mentes véleményalkotást formálva az 1956–1989 közti időszakról.

Adriano Papo és *Gizella Németh* gondozták a kötetet, és hívták életre a konferenciát; a történész házaspár a *Pier Paolo Vergerio* olasz-magyar kulturális társaság megalapítói sok hasonló rendezvényt szerveztek már, és könyvek sora fémjelzi, hogy elhivatottan kutatják a magyar–olasz történelmi kapcsolatok szövevényes rendszerét. Jelen konferencia és az ennek kapcsán megjelent kötet azért is különleges jelentőségű, mert ez az első Kádárról szóló olaszországi könyv. *Alessandro Rosselli* történész, a Szegedi Egyetem Olasz Tanszékének anyanyelvi lektora is részt vett a gondozási munkálatokban, és két filmes előadást is köszönhetünk neki (*Kádár János a legutóbbi dokumentumfilmekben, Jegyzetek a Kádár-kor magyar mozijáról*).

A kötet gondozói által írt rövid bevezető után *Gizella Németh* és *Adriano Papo* ad elemző áttekintést és lényeglátó életrajzot, pályaképet Kádárról, a személyiség és a kor kölcsönhatásairól.

Federigo Argentiero (John Cabot University, Róma) Kádár János „négy arcáról”, életpályája és rendszere négy korszakáról ír, különös tekintettel az 1956-os szereplésére, melyről a kutató több fontos tanulmányt és könyvet publikált már.

Madarász Imre irodalomtörténész (Debreceni Egyetem) *Kádár alakja történetírás, politika és mitológia között a jelenkori Magyarországon* címmel közli tanulmányát. Érdekes, elgondolkodtató és igaz a szerző azon feltevése, miszerint Kádár alakja, a születésének századik évfordulóján rende-

zett konferencia idejében nagyon is élő, hiszen ő még mindig politikai viták, ideológiai nézeteltérések állandó szereplője, őt még nem formálta történelmi alakká a múlt. Madarász Imre hat Kádárról született könyvet ismertet kritikusan, fölhevítve a figyelmünket a sokakban élő Kádár-nosztalgia történelmi értekezésekben megjelenő szerepére is. Először *Huszár Tibor* tudományos monográfiáját említi meg, ami szigorú objektivitásra törekszik, mellőz minden személyességet. Ezzel szemben, a brit *Roger Gough Kádár János, a jó elvtárs?* címmel publikált kötete olvasmányos, irodalmi értékű mű, még shakespeare-i (anti-) hősökkel is párhuzamot von a monografikus Kádár jellemének megrajzolásakor. *Moldova György* Kádár-életrajzánál Madarász Imre kiemeli a Kádár-nosztalgiáktól sem mentes elfogultságot, amely odáig ragadtatta az író, hogy Kádárt a magyar történelem legnagyobb alakjaihoz, Szent Istvánhoz, Széchenyi Istvánhoz hasonlította. Moldova alapvető tézise, hogy a magyar társadalom nem tiszteli méltó módon az általa zseninek tartott 'proletárszentet'. Madarász ironikusan jegyzi meg, hogy ezeket a pátosszal átítatott szuperlatívuszokat még *Berecz János* sem tudta felülmúlni írásában. Berecz a nyolcvanas években a Magyar Szocialista Munkáspárt (MSZMP) központi bizottságának ideológiai és propagandaügyekkel foglalkozó titkára volt, és három kötetes 'cult-book'-ban emlékezett meg az általa nagyra tartott vezetőről. *Kornis Mihály* zaklatott lelkiállapotot mutató műben elemzi Kádár utolsó beszédét. Paradox kijelentései történelmi, politikai és morális abszurditásba torkollanak Madarász Imre szerint. *A Mit kezdünk vele? Kádár János (1912–1989)* című munka a következő megidézett mű, szintén egy konferencia-kötet, amely a XX. Század Intézet gondozásában jelent meg 2007-ben. Történészek, filozófusok, újságírók és politikusok szólaltak fel a nemzetközi konferencián, többek között a már említett Roger Gough. A konferencia igényes, értő felszólalóinak előadásaiból – amely a kádári örökségre helyezte a hangsúlyt – született meg a kis kötet. Kádár „öröksége ólomsúlyként nehezedik ránk” idézi a szerző Schmidt Máriától. Azért érdekes és hiánypótló a XX. Század Intézet ezen tanulmánykötete, mert a korszak elemzésén túl választ keres arra a kérdésre is, hogy „mit kezdünk” ma a kádári örökséggel. Tanulmányának zárásaképpen két 'mítoszt' emel ki Madarász Imre, amelyek ma is áthatják a magyar közgondolkodást. Az egyik, a sok honfitársunkban élő csalódottság-érzés, hogy nem szólhatunk bele a minket érintő döntésekbe, hiszen rajtunk kívül álló hatalmak szabják meg utunk menetét, szélsőséges véleményalkotók egészen addig mennek, hogy Brüsszelt az elnyomó Moszkvához hasonlítják. A másik kádári örökség az állam mindenhatóságába vetett gyermeki hit, az irreális elvárás, hogy az állam oldjon meg minden problémát. Érdekes szociológiai ellentmondásra is rávilágít a tanulmányíró: a kommu-

nizmus kollektizizmust hirdető erőltetett propagandahadjárata a visszájára fordult, a magyar népet nem szolidáriszá, 'közösségivé' tette, hanem extrém módon atomizálta. Talán egész Európában leginkább a magyarokra jellemző az a keserves tapasztaláson alapuló hozzáállás, hogy mindenki egyedül csak magára számíthat; a szakszervezetek gyengék, az érdekvédők sokszor bábok. A tanulmányban már korábban is megjelent, kifordított Majakovszkij-remi-nisszenciával (*Kádár élt, Kádár él és Kádár élni fog?*), és találóan egy Man-zoni-sorral zárja le a kádári örökségről való elmélkedését a szerző: „*Aiposteri l'arduasentenza.*” („*A nehéz ítéletmondás a jövő nemzedékekre vár*”).

A Carocci Editore gondozásában megjelent kötet következő tanulmányában *Andreides Gábor* (Pázmány Péter Katolikus Egyetem) Kádár 1977-es olaszországi látogatásáról ír, erősítve a kötet és a szerzők magyar–olasz kapcsolattörténeti dokumentációjának törekvéseit. A kapcsolattörténeti szárlra fűzhető föl továbbá az európai kontextusra kitégítött átfogó, értő analízis Gizella Németh és Adriano Papo tollából *Kádár, Dubček és a Prágai Tavasz* címmel, valamint Aron *Coceancig-Neiner* (Modenai Tudományegyetem) *Kádár és az erdélyi magyar kisebbség* című, objektivitásra törekvő tanulmánya, a *Gabriel Moisa – Ion Zainea* (Aradi Tudományegyetem) szerzőpáros pedig két portré összehasonlítását tűzte ki célul: Ceausescuról és Kádárról, valamint kapcsolatukról írnak.

Szabó Tibor filozófiatörténész (Szegedi Tudományegyetem, Debreceni Egyetem) azt elemzi tanulmányában, hogy hogyan veszítette el fokozatosan a kádári rezsim az „aktív konszenzust”, miként jutott válságba, majd az „önfelbomlasztás” állapotába.

Több előadó is a történelem mellett társtudományok bevonásával írta meg tanulmányát: *Barták Balázs* és *Antonio D. Sciacovelli* (Nyugat-magyarországi Egyetem) *Csaplár Vilmos: Az igazságos Kádár János c. „nem engedélyezett költői életrajzát”* elemzi, Antonio D. Sciacovelli rávilágít továbbá *Rubin Szilárd* korjellemező regényének, a *Csirkejátéknak* a jellemzőire, a már említett Alessandro Rosselli pedig a filmművészet felől közelít a Kádár-kor elemzéséhez.

A Gizella Németh, Adriano Papo és Alessandro Rosselli által szerkesztett tanulmánykötet megfelelő alapja és kiindulási pontja lehet az olaszországi Kádár-kutatásoknak.

Gizella Németh–Adriano Papo–Alessandro Rosselli: Chiera János Kádár? L'ultimastagione del comunismoungherese (1956–1989), [Ki volt Kádár János? A magyarországi kommunizmus utolsó időszaka (1956–1989)], Carocci, Roma, 2012. 159 o.

Bognár Anna